

Raportowanie społecznej odpowiedzialności w Państwowym Gospodarstwie Leśnym „Lasy Państwowe”

*EWA ŚNIEŻEK**

Streszczenie

W dzisiejszych czasach przedsiębiorstwa, oprócz realizacji postawionych przed nimi celów gospodarczych, powinny zaangażować się we wdrażanie koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe” (dalej Lasy Państwowe) nie stanowi pod tym względem wyjątku, przeciwnie, z samej definicji jego istnienia wynika wpisana w misję, wizję i strategię odpowiedzialność przed społeczeństwem, przed obecnym i przyszłymi pokoleniami. Do tej pory w Lasach Państwowych nie zostały opracowane jednolite ramy raportowania działań społecznie odpowiedzialnych. Mimo wielu rozproszonych dokumentów wskazujących na ich wkład w tym zakresie, Lasy Państwowe nie mają w swoim raporcie zbioru informacji poświęconych zagadnieniu społecznej odpowiedzialności. Celem artykułu jest wskazanie, że społeczna odpowiedzialność w takim podmiocie, jakim są Lasy Państwowe, jest obszarem niezwykle istotnym i w konsekwencji działań brzemienne w skutki długofalowe dla współczesnego i przyszłych pokoleń. W artykule uzasadniono potrzebę i przedstawiono propozycję ogólnej struktury raportu o odpowiedzialności społecznej Lasów Państwowych wobec obecnych i przyszłych interesariuszy. Jako podstawową metodę badawczą, oprócz studiów literaturowych, zastosowano metodę dedukcyjną, wspomaganą wnioskowaniem przez analogię.

Słowa kluczowe: społeczna odpowiedzialność biznesu, raportowanie społecznej odpowiedzialności, zrównoważony rozwój, rachunkowość społecznej odpowiedzialności, społeczna odpowiedzialność Lasów Państwowych.

Abstract

Corporate social responsibility reporting by the National Forest Holding „State Forests”

Today, the company, in addition to meeting its economic goals, should be involved in the implementation of the concept of corporate social responsibility. State Forests is not an exception in this respect, on the contrary – its existence, by definition, has dictated inscribing in the mission, vision and strategy of this company a responsibility to society, both to present and future generations. To date, State Forests has not developed a uniform framework for reporting socially responsible activities. Despite the many scattered documents indicating their contribution in this regard, State Forests has not included in its report a set of information on these issues. The aim of the article is to point out that social responsibility in such an entity as State Forests National Forest Holding is an extremely important area having long-term consequences for the contemporary and future generations. The article demonstrates the need for corporate social responsibility accounting and proposes a general structure of a report on social responsibility of State Forests for the current and future stakeholders. As a primary method of research, in addition to literature studies, the deductive method was used, assisted with reasoning by analogy.

Keywords: corporate social responsibility, social responsibility reporting, sustainable development, social responsibility accounting, social responsibility in State Forests.

* Dr hab. Ewa Śnieżek, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, ewasniezek@uni.lodz.pl

Wprowadzenie

Głównym celem każdego podmiotu gospodarczego jest realizacja jego zadań gospodarczych. Jednak współczesne przedsiębiorstwo powinno być również zaangażowane w działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz społeczeństwa. Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe” (dalej Lasy Państwowe) nie jest wyjątkiem w tym względzie, a wręcz przeciwnie, sama definicja jego istnienia, określona w misji, wizji i strategii, wskazuje na odpowiedzialność społeczną wobec obecnych i przyszłych pokoleń. Realizując postawione przed nimi cele, Lasy Państwowe jako podmiot gospodarczy muszą uwzględniać zadania nałożone na nie przez przepisy prawa krajowego i regulacje międzynarodowe. Wyznaczają one miejsce Lasów Państwowych w systemie gospodarczym oraz ramy ich funkcjonowania. Centralnym obszarem strategii Lasów Państwowych jest prowadzenie zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, zapewniającej realizację różnych funkcji lasów oraz spełnianie wynikających z nich oczekiwań interesariuszy. Lasy Państwowe powinny działać na rzecz powiększania zasobów oraz zapewniania ich stabilności i różnorodności biologicznej przy jednoczesnym podejmowaniu działań prospołecznych oraz rozwijaniu współpracy ze społeczeństwem na rzecz ochrony przyrody. Spełnianie wszystkich funkcji gospodarki leśnej wymaga skutecznej komunikacji działań prowadzonych przez Lasy Państwowe, dającej obopólne korzyści dla wszystkich interesariuszy. Mimo różnorodnych opracowań wskazujących na ich wkład w tym zakresie, Lasy Państwowe nie ujmują w raportach okresowych informacji poświęconych zagadnieniom społecznej odpowiedzialności i jej powiązania z innymi działaniami statutowymi.

Celem artykułu jest wskazanie, że społeczna odpowiedzialność w takim podmiocie, jakim są Lasy Państwowe, jest obszarem niezwykle istotnym i w konsekwencji działań brzemienym w skutki długofalowe dla współczesnego i przyszłych pokoleń. W artykule uzasadniono potrzebę i przedstawiono propozycję ogólnej struktury raportu o odpowiedzialności społecznej Lasów Państwowych wobec obecnych i przyszłych interesariuszy. Jako podstawową metodę badawczą, oprócz studiów literaturowych, zastosowano metodę dedukcyjną, wspomaganą wnioskowaniem przez analogię.

1. Zmiany w otoczeniu gospodarczym współczesnych podmiotów a społeczna odpowiedzialność biznesu

Turbulentne i szybko zmieniające się otoczenie stanowi obecnie naturalne środowisko, w jakim przyszło funkcjonować wszystkim, bez wyjątku, podmiotom gospodarczym. Cel działania funkcjonującego w konkretnym otoczeniu przedsiębiorstwa jest wielkością niejednorodną, trudną do jednoznacznego określenia i skwantyfikowania. Jest bowiem sumą różnych, często współzawodniczących ze sobą (choćby z powodu ograniczonych środków, którymi dysponuje podmiot) celów cząstkowych (Gabrusewicz, 2010,

s. 58). Różne priorytety, specyfika i horyzont czasowy problemów decyzyjnych oraz presja współczesnej rzeczywistości gospodarczej ery globalizacji powodują również, że wymagania użytkowników informacji są coraz większe i nie zawsze spójne (Śnieżek, 2008, s. 61–69). Ściśle ze sobą powiązane rynki międzynarodowe i krajowe współcześnie przypominają naczynia połączone, ponieważ reakcje jednych rynków wpływają bezpośrednio lub pośrednio na funkcjonowanie innych. Wiąże się to z łatwością i szybkością przepływu informacji. Wprowadzona przez McLuhana metafora globalnej wioski (McLuhan, 1962) jest już od dawna niezaprzeczalnym faktem – świat oplata coraz gęstsza sieć połączeń. Dynamiczne zmiany otoczenia są spowodowane przede wszystkim przez postępujące, wielowarstwowe procesy globalizacji. Otoczenie gospodarcze, w którym funkcjonują współczesne przedsiębiorstwa, pozostaje pod silnym wpływem ewolucji systemu finansowego i jej poszczególnych faz wyodrębnianych ze względu na rodzaj związków między przedsiębiorstwami i krajami.

Istotną cechą wpływającą na kształt współczesnej informacji biznesowej jest ścisły związek podmiotu z jego otoczeniem. Wraz z ewolucją procesów ekonomiczno-społecznych, następującą równoległe z rozwojem gospodarczym, zasadniczym zmianom uległy również znaczenie i interpretacja otoczenia podmiotów gospodarczych. Otoczenie współczesnych przedsiębiorstw staje się coraz bardziej złożone i zmienne oraz narzuca bezwzględną konieczność przystosowania się do niego wszystkich podmiotów gospodarczych i transparentności informacji. Z jednej strony rośnie liczba organizacji, które wpływają na funkcjonowanie poszczególnych przedsiębiorstw, z drugiej strony zauważa się ustawiczne poszerzanie zakresu powiązań przedsiębiorstw z otoczeniem. Zakres ten nie ogranicza się obecnie wyłącznie do sfery techniczno-ekonomicznej, ale rozszerza się na sferę społeczną, polityczną i kulturową. Wraz ze wzrostem stopnia złożoności i zmienności warunków zewnętrznych istotnym ograniczeniem ulegają możliwości oddziaływania na nie przedsiębiorstw, wzrasta uzależnienie biznesu od otoczenia. Zmiany zachodzące w otoczeniu niejednokrotnie wytrącają przedsiębiorstwa ze stanu równowagi finansowej i informacyjnej.

Jedną z konsekwencji wydarzeń mających miejsce u schyłku XX wieku jest znaczące ograniczenie zgody społecznej na działalność gospodarczą powodującą negatywne skutki dla otoczenia biznesu, czego rezultatem stało się zwiększone zainteresowanie polityką przedsiębiorstw w stosunku do pracowników, dostawców, odbiorców, szkoldliwości wytwarzanych dóbr na etapie produkcji i konsumpcji itp. Początek XXI wieku jest areną burzliwych i dynamicznych zmian, których jesteśmy jednocześnie świadkami i uczestnikami. Zmiany te kreują nowe wyzwania dla funkcjonowania gospodarki poszczególnych krajów i działania funkcjonujących w nich przedsiębiorstw. W XXI wieku społecznie odpowiedzialny biznes stał się zjawiskiem globalnym. U jego podstaw leży koncepcja firmy zorientowanej na interesariuszy i klientów.

Z powyższych rozważań wynika, że ewolucyjnie naturalnym współczesnym zjawiskiem gospodarczym jest wzajemna interakcja pomiędzy przedsiębiorstwami a ich otoczeniem ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Oznacza to nie tylko dbałość o wzrost wartości przedsiębiorstwa, ale również o środowisko naturalne, o zachowania

etyczne w działalności gospodarczej i otwartość na potrzeby zarówno społeczności lokalnych, jak i społeczeństwa jako całości, także w rozumieniu przyszłych pokoleń. Odpowiedzialność w takim wymiarze określana jest mianem społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (*corporate social responsibility* – CSR). W koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu jednostka realizuje cele ekonomiczne przy jednoczesnym zaangażowaniu w realizację interesów społecznych, z uwzględnieniem aspektów środowiskowych prowadzonej działalności. Nieodłącznym elementem działań z tym związanych jest rachunkowość (często mówi się o rachunkowości odpowiedzialności społecznej – *social responsibility accounting*) oraz rozwijająca się na jej gruncie i przy jej udziale, rozpatrywana wieloaspektowo i wielopłaszczyznowo, idea raportów o społecznej odpowiedzialności. Już w roku 1990 profesor E. Burzym twierdziła, że w rozwiniętych gospodarkach rynkowych funkcjonowanie podmiotów gospodarczych na rynkach światowych, ich przetrwanie i rozwój w długim okresie, zależą od stopnia zintegrowania polityki społecznej i środowiskowej ze strategią działania i systemem zarządzania jednostką (Burzym, 1990, s. 4–20).

Społeczna odpowiedzialność biznesu jest koncepcją, według której podmioty dobrowolnie prowadzą działalność uwzględniającą interesy społeczne i ochronę środowiska oraz relacje z grupami lub jednostkami, które mogą wpływać lub są pod wpływem działania przedsiębiorstwa, za pośrednictwem jego produktów, strategii i procesów (Christensen, 2016, s. 377–381). Odpowiedzialne społecznie przedsiębiorstwo spełnia nie tylko wszystkie wymagania formalne, ale także dobrowolnie angażuje się, inwestując w zasoby ludzkie, ochronę środowiska i relacje z interesariuszami. Odpowiedzialna działalność podmiotu gospodarczego to podejście strategiczne i długofalowe, oparte na zasadach dialogu społecznego, to osiąganie trwałego zysku przy jednoczesnym, mądrym kształtowaniu relacji z otoczeniem, to potężne narzędzie zarządzania, to wreszcie poczucie odpowiedzialności za konsumenta, inwestora, społeczeństwo, środowisko naturalne, za sukces gospodarki, stosowanie przejrzystych praktyk biznesowych opartych na szacunku dla pracowników, społeczności i środowiska (Gierusz, Martyniuk, 2009, s. 125).

Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa jako podejście strategiczne i długofalowe powinna rozwijać się w klimacie dialogu społecznego i poszukiwania rozwiązań korzystnych dla wszystkich uczestników rynku (Samelak, 2013, s. 14). Biznes odpowiedzialny społecznie pozwala minimalizować ryzyko i maksymalizować szanse na długookresowe powodzenie przedsięwzięcia (Duff, 2016, s. 76–77). Umożliwia także stabilne osiąganie zysku w długim okresie, w warunkach roztropnego i świadomego kształtowania relacji ze wszystkimi zainteresowanymi stronami.

Reasumując, współcześnie dostrzega się inne, niefinansowe korzyści wynikające z prowadzenia działalności gospodarczej. Jest ona źródłem zaspokajania różnicowanych, ważnych z punktu widzenia społeczeństwa potrzeb, takich jak choćby ochrona środowiska naturalnego, wspomaganie oświaty i kultury, walka z dyskryminacją i wykluczeniem społecznym czy tworzenie przyjaznych i trwałych miejsc pracy. Ta nowa, dobrowolna strategia uwzględniająca społeczne, ekonomiczne, etyczne i ekologiczne

aspekty w działalności gospodarczej oraz w kontaktach z otoczeniem przejawia się najczęściej w działaniach takich, jak (Leonard, Gonzalez-Perez, 2013, s. 15–31): walka z wyzyskiem ludzi, kampanie społeczne, wolontariat pracowniczy, sponsoring wydarzeń kulturalnych, sprzedaż produktów połączona z przeznaczaniem części zysku na określony cel społeczny, tworzenie kodeksów etycznych czy znakowanie produktów bądź działań znakiem na przykład *fair trade*.

W Polsce strategia CSR jest nadal tematem relatywnie nowym i nie do końca poznany. Ze wszech miar wskazane staje się takie prowadzenie działalności, które uwzględnia zarówno jej aspekty ekonomiczne, jak i interes społeczny czy ekologiczny. Strategia CSR realizuje więc w praktyce postulat dążenia do zrównoważonego rozwoju, w którym ekonomia, ekologia i aspekty społeczne są równie istotne. CSR nabiera znaczenia z jednej strony dla podmiotów związanych z biznesem oraz administracją państwową, a z drugiej staje się przedmiotem zainteresowania i polityki mediów (Grudzewski i in., 2010, s. 260–261). Zainteresowanie koncepcją CSR zostało również wymuszone protestami społeczeństwa przeciwko oddziaływaniu biznesu na środowisko naturalne człowieka, przeciwko niszczącemu normy społeczne i etyczne postępowaniu przedsiębiorstw, szczególnie korporacji kierujących się jedynie zyskiem, a także przeciwko naciskowi potężnych, globalnych firm na społeczności lokalne, w których realizują one swoje zamierzenia, nie zawsze licząc się z korzyściami społeczeństwa (Śnieżek, Perlińska, 2012, s. 203–215). Ujawnianie informacji innych niż zawarte w samych sprawozdaniach finansowych ma obecnie coraz większe znaczenie na rynku światowym i powoduje nieustające dyskusje nad kształtem i przydatnością tzw. raportu zintegrowanego (Śnieżek, 2014, s. 75–88).

Jak już wspomniano, nieodłącznym elementem globalnej gospodarki jest krajowa i międzynarodowa rachunkowość oraz rozwijające się na jej gruncie, rozpatrywane wieloaspektowo i wielopłaszczyznowo, raportowanie biznesowe. W celu odbudowania nadszarpniętego przez liczne skandale finansowe zaufania społecznego w rachunkowości konieczne stało się położenie szczególnego nacisku nie tylko na etykę zawodu, ale również na przestrzeganie podstawowych zasad rachunkowości oraz raportowanie o szerokim zakresie merytorycznym.

Społeczna odpowiedzialność i działania na jej rzecz powinny być zatem raportowane użytkownikom zewnętrznym. Trzeba zdecydować, które informacje ujawnić i jakie korzyści z ich posiadania odniosą użytkownicy. Zamknięcie luki informacyjnej (różnicy między wagą przypisywaną danej informacji lub miernikowi przez jego użytkownika a poziomem zaspokojenia jego potrzeb informacyjnych przez zarząd przedsiębiorstwa) następuje też poprzez wypełnienie tzw. luki sprawozdawczości (Śnieżek, Wiatr, 2014, s. 397–400), czyli poprzez ujawnienie takich informacji niefinansowych i w taki sposób, że ocena ich przydatności informacyjnej, zarówno przez użytkowników, jak i przez zarząd, będzie wysoka.

Wprowadzenie do praktyki gospodarczej zwyczaju publikowania raportów społecznych przynosi wiele korzyści, wśród których należy wymienić przede wszystkim informowanie o konsekwentnym wdrażaniu i monitorowaniu działań społecznych,

ekologicznych i środowiskowych. Ze względu na stopień powiązania idei odpowiedzialnego biznesu z rachunkowością, z reguły wyróżnia się następujące warianty rozwiązań kwestii raportowania odpowiedzialności społecznej (Śnieżek, Wiatr, 2014, s. 397–410):

- 1) odrębną prezentacją informacji na temat społecznego i środowiskowego zaangażowania przedsiębiorstwa i sprawozdań finansowych;
- 2) integrację obu obszarów informacyjnych (czyli informacji finansowych i niefinansowych) poprzez uwzględnienie w wyniku finansowym skutków działań w zakresie zrównoważonego rozwoju;
- 3) zastąpienie sprawozdawczości finansowej, na potrzeby oceny wyników jednostki z punktu widzenia wszystkich interesariuszy, kompleksowym raportem akcentującym koszty i korzyści z tytułu inicjatyw podejmowanych w obszarze odpowiedzialnego biznesu.

Obecnie stosowane jest zazwyczaj pierwsze rozwiązanie, które można traktować jak informację dodatkową, uzupełnienie i rozszerzenie tradycyjnej sprawozdawczości finansowej. Natomiast koncepcja sprawozdawczości zintegrowanej stanowi ważną próbę ukierunkowania raportowania przedsiębiorstw na dostarczanie inwestorom „trójwymiarowego” obrazu ich działalności (w sferze etyki, finansów i społecznej odpowiedzialności).

W praktyce w większości przedsiębiorstw zintegrowane raportowanie z zakresu zrównoważonego rozwoju jeszcze nie osiągnęło standardów jakości i spójności przyjętych dla innych rodzajów sprawozdawczości (Krasodomska, 2014, s. 83–102). Nawet w tych jednostkach, dla których raportowanie kwestii dotyczących ekologii i środowiska stanowi priorytet, w sporządzanych publikacjach nie obowiązują normy i wymogi stosowane w odniesieniu do tradycyjnej sprawozdawczości finansowej.

Podsumowując, współczesne przedsiębiorstwo musi zaangażować się w realizację koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. Lasy Państwowe nie stanowią pod tym względem wyjątku, przeciwnie, z samej definicji ich istnienia wynika wpisana w misję, wizję i strategię odpowiedzialność przed społeczeństwem i przed obecnym i przyszłymi pokoleniami. Ważnym narzędziem i „drogowskazem” w rozwoju staje się tu strategia i zbudowana na jej podstawie mapa celów.

2. Odpowiedzialność społeczna i jej raportowanie w Lasach Państwowych

Z punktu widzenia Lasów Państwowych zasadniczą przyczyną stosowania filozofii społecznej odpowiedzialności biznesu są czynniki kulturowe wynikające ze wzrostu znaczenia pozamaterialnych aspektów charakteryzujących ofertę rynkową przedsiębiorstwa. Dla Lasów Państwowych społecznie odpowiedzialny biznes to odpowiedź na zmiany zachodzące w otoczeniu przedsiębiorstwa, a wspólnym mianownikiem działań jest troska o człowieka i środowisko, w którym żyje, a także o zrównoważony rozwój gospodarki.

Lasy Państwowe w oczywisty sposób, wynikający bezpośrednio z podstawowych funkcji lasów oraz zapisów w strategii firmy na lata 2014–2030, są też najbardziej świadome korzyści płynących z realizacji działań w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu. Koncepcja społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw nie jest dla Lasów Państwowych nowa. Tymczasem w przypadku większości przedsiębiorstw dopiero w ostatnich latach, w ślad za zrozumieniem znaczenia CSR dla ich bytu i przyszłego rozwoju, idea ta zaczęła być włączana do strategii organizacyjnej. Powstała jednocześnie potrzeba komunikowania działań ukierunkowanych na społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw wszystkim zainteresowanym stronom. Główną przesłanką decyzji o informowaniu o działaniach przedsiębiorstwa w zakresie CSR jest poczucie odpowiedzialności za zrównoważony rozwój zarządzanego przedsiębiorstwa i jego otoczenia. Przesłanką taką jest również wiążąca się z powyższym potrzeba doskonalenia procesów wewnętrznych dla poprawy osiągnięć oraz zaangażowania się w działalność związaną ze zrównoważonym rozwojem, która obejmuje też transparentne komunikowanie jego rezultatów.

Należy pamiętać, że społeczna odpowiedzialność w Lasach Państwowych nie oznacza wcale, że rezygnując z zysku, mają one poświęcić się bez reszty działalności ekologicznej i prospołecznej. Ważne jest to, by w strategii dążenia do jak największego zysku uwzględniano równorzędnie także aspekty społeczne i ekologiczne. Osiąganie korzyści z działań Lasów Państwowych w kontekście CSR nie powinno więc być oceniane negatywnie. Na wdrażaniu takiej strategii korzysta otoczenie biznesu, czyli społeczeństwo, które osiąga z tego tytułu wymierne korzyści. Zaspokajane są bowiem jego najpilniejsze potrzeby, chociażby w zakresie tworzenia bardziej dogodnych i przyjaznych warunków życia i odpoczynku (zdrowszego środowiska).

Tworzy się w ten sposób sprzyjający klimat społeczny, w którym Lasy Państwowe mogą, z korzyścią dla gospodarki i społeczeństwa, realizować strategię harmonijnego, trwałego i zrównoważonego rozwoju. Warto więc upowszechniać w społeczeństwie działania Lasów Państwowych w zakresie CSR i uświadamiać korzyści płynące z realizacji tego elementu strategii. Działania Lasów Państwowych w ramach CSR powinny być postrzegane jako długoterminowa inwestycja, nie zaś jako koszt; szczególnego znaczenia nabiera w tym kontekście raportowanie działań społecznie odpowiedzialnych na rzecz zrównoważonego rozwoju. Na schemacie 1 przedstawiono podstawowe elementy strategii Lasów Państwowych, która obecnie jest przedmiotem intensywnych prac ulepszających.

Aby zapewnić trwałość lasów, wskazując jednocześnie na ich istotę jako najważniejszego elementu środowiska, Lasy Państwowe systematycznie zwiększają zasoby leśne, zachowując ich stabilność i różnorodność biologiczną, maksymalizują działania na rzecz ochrony lasu przed czynnikami stresowymi, podejmują działania na rzecz ochrony przyrody, wykorzystują rezultaty badań naukowych oraz wdrażają innowacje w metodach i technologiach gospodarki leśnej, a także starają się być liczącym się uczestnikiem międzynarodowej polityki leśnej oraz centrum transferu nowych technologii w gospodarce leśnej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

Schemat 1. Architektura i komponenty strategii Lasów Państwowych

<p align="center">Misja Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe”</p> <p>PGL „Lasy Państwowe”, działając w sposób odpowiedzialny, profesjonalny i otwarty, gospodaruje wspólnym dobrem – lasami, gwarantując ich trwałość, powiększanie i ochronę zasobów przyrodniczych oraz realizację funkcji lasów, zgodnych z oczekiwaniami społeczeństwa i gospodarki.</p>		
<p align="center">Wizja funkcjonowania Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe” w 2030 roku</p> <p>Samodzielne i samofinansujące gospodarstwo państwowe, działające na podstawie trójszczeblowej struktury organizacyjnej, prowadzące zrównoważoną gospodarkę w lasach będących własnością Skarbu Państwa.</p>		
<p align="center">Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe”, realizując misję:</p>		
Zapewnia trwałość lasów stanowiących podstawę ochrony klimatu i środowiska naturalnego.	Kształtuje w społeczeństwie świadomość znaczenia lasów dla środowiska naturalnego oraz zapewnia społeczeństwu możliwość korzystania z lasów.	Dostarcza surowiec drzewny oraz inne produkty i usługi dla gospodarki.
<p align="center">Zamierza osiągnąć postawione cele:</p>		
Zapewnić trwałość lasów (lasy jako najważniejszy element środowiska).	Zapewnić dostępność lasów dla społeczeństwa (lasy jako dobro społeczne).	Zapewnić istotny wkład Lasów Państwowych w rozwój gospodarki (leśnictwo jako ważny sektor gospodarki i kreator rozwoju terenów wiejskich).
<p align="center">Stać się nowoczesną, dobrze zarządzaną i sprawną organizacją. Rozwijać zasoby kadrowe i kompetencje oraz motywować do realizacji strategii.</p>		
<p align="center">Zapewnić zdolność do samofinansowania działalności.</p>		
<p align="center">Co oznacza:</p>		
Odpowiedzialność	Profesjonalizm	Otwartość

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Strategia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe na lata 2014–2030*, Warszawa, s. 17.

Zwiększanie zasobów leśnych, ich stabilności oraz różnorodności biologicznej jest podstawowym warunkiem wypełniania funkcji ekologicznej lasów. Lasy Państwowe weryfikują zasady prowadzonej przebudowy lasów, stymulują przyrost w wyniku zabiegów hodowlanych, zachowując różnorodność biologiczną, systematycznie przeprowadzają wielkoobszarową inwentaryzację lasów, prowadzą monitoring biologiczny lasu oraz gospodarki łowieckiej, zapewniając zachowanie populacji i różnorodności biologicznej zwierzyny łownej przy jednoczesnym zachowaniu równowagi środowiska przyrodniczego. Ochrona przyrody stanowi znaczący element kształtowania ekosystemów leśnych, ich zasobów, stabilności i różnorodności biologicznej.

Aby zapewnić dostępność lasów dla społeczeństwa, wskazując jednocześnie na ich istotę jako dobra społecznego, Lasy Państwowe, w ramach gospodarki leśnej, wykorzystują potencjał lasów do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa (opracowują spójne w całej organizacji programy działań edukacyjnych, prowadzą działania wspierające wykorzystanie przez społeczeństwo kompleksów leśnych, skutecznie promują w społeczeństwie swoją działalność oraz komunikują korzyści z udostępniania zasobów leśnych, tj. prowadzą skuteczną politykę informacyjną i kształtują społeczną świadomość korzyści z nieodpłatnego wykorzystywania zasobów). Lasy Państwowe rozwijają również racjonalnie infrastrukturę leśną w celu szerokiego i bezpiecznego korzystania z lasów przez społeczeństwo oraz rozwijają współpracę z partnerami społecznymi (współpraca jednostek organizacyjnych, zwłaszcza nadleśnictw, z samorządami i społecznościami lokalnymi).

Odpowiedzialność społeczna i jej raportowanie to czynniki o istotnym znaczeniu dla rozwoju działalności Lasów Państwowych, które podejmując w sposób przemyślany i prawidłowy działania społecznie odpowiedzialne, mogą być z pewnością postrzegane jako wiarygodny partner we wszystkich obszarach swojego funkcjonowania. Kluczowym elementem i warunkiem pełnego wdrożenia w Lasach Państwowych idei odpowiedzialności społecznej i jej raportowania, a także stanowiącym podstawowy element zarządzania tym obszarem, jest mierzenie wyników, poziomu realizacji celów i założeń, a następnie komunikacja i raportowanie (wewnętrzne i zewnętrzne) w celu wykazania zasadności podjętych decyzji (chodzi tu o zaspokojenie potrzeb współczesnego społeczeństwa, przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości zaspokojenia takich potrzeb przyszłym pokoleniom).

3. Propozycja raportu

Sprawozdawczość finansowa zmienia się wraz ze zmianami w otoczeniu podmiotów gospodarczych, a jej przyszły kształt to nowe, poważne wyzwanie, które przynosi XXI wiek. W czasach intensywnych działań w kierunku integracji rachunkowości finansowej i rachunkowości zarządczej sprawozdawczość finansowa, ewoluując w kierunku raportowania biznesowego, w dobie zrównoważonego rozwoju, po raz kolejny zmienia swoje oblicze, dostosowując się do potrzeb informacyjnych jej użytkowników. Nowe podejście do kształtu i zakresu raportu biznesowego powoduje i determinuje powstawanie nowych koncepcji, form przekazu informacji i tworzenie modeli sprawozdawczych, które udźwignęłyby ciężar odpowiedzialności za kompletność, wiarygodność, rzetelność i przejrzystość tych informacji (Śnieżek, Perlińska, 2012, s. 203–215; Mikulska, Michalczuk, 2014, s. 213–217). Przykładem próby regulacji sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju jest raport według zaleceń Global Reporting Initiative (GRI), który jest wystandaryzowany i może zostać sporządzony na dwóch podstawowych poziomach aplikacji z wytycznymi (obecna wersja GRI 4).

Podstawowym celem raportów finansowych jest komunikowanie efektów pomiaru ekonomicznego oraz informacji o zasobach i dokonaniach podmiotów tym, którzy mają uzasadnione prawa do dysponowania taką informacją. Jak już wcześniej wspomniano, sprawozdanie finansowe ewoluuje stopniowo w kierunku raportu biznesowego, w którym w niespotykanym do tej pory stopniu koncentrują się informacje o potencjale przedsiębiorstwa, jego obecnej wartości oraz możliwościach jej podnoszenia w toku zrównoważonego rozwoju, w procesie budowania przedsiębiorstwa przyszłości.

Wobec powyższego szczególnego znaczenia nabiera w Lasach Państwowych potrzeba raportowania o społecznej odpowiedzialności jako odzwierciedlenie współczesnych tendencji rozwojowych w relacjach Lasów Państwowych z otoczeniem.

Sukces Lasów Państwowych jest uzależniony nie tylko od osiągnięcia wysokiej sprawności ekonomicznej, ale również od społecznej akceptacji ich działań. Oznacza to w praktyce konieczność ujawniania informacji na temat środowiskowych i społecznych skutków prowadzonej przez nie działalności. Niemniej zarówno forma, jak i zakres prezentowania tego typu informacji w praktyce gospodarczej mogą być bardzo zróżnicowane. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak jednolitych, powszechnie obowiązujących standardów określających katalog zagadnień, które należy objąć raportowaniem, sposób pomiaru zmiennych środowiskowych i społecznych oraz formę prezentacji tych informacji (Śniezek, 2014, s. 75–88; Paszkiewicz, Szadziwska, 2011, s. 641–642).

Lasy Państwowe mają coraz większą świadomość, że społeczeństwo rozlicza je nie tylko z uzyskanych efektów ekonomicznych, ale również z tego, jak zarządzanie powierzonym majątkiem wpływa na otoczenie, z którym Lasy Państwowe wchodzi w interakcje. W misji Lasów Państwowych wskazuje się, że działając w sposób odpowiedzialny, profesjonalny i otwarty, gospodarują one wspólnym dobrem – lasami, gwarantując ich trwałość, powiększanie i ochronę zasobów przyrodniczych oraz realizację ich funkcji zgodnych z oczekiwaniami społeczeństwa i oczekiwaniami gospodarki (*Strategia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe na lata 2014–2030*, 2013).

Lasy spełniają wiele funkcji, które można podzielić na (*Strategia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe na lata 2014–2030*, 2013, s. 7):

- ekologiczne (przyrodnicze) – związane z zachowaniem zasobów roślin i zwierząt, ich stabilności i różnorodności, redukcją CO₂ oraz ochroną zasobów wody i gleby; należy zapewniać trwałość lasów stanowiących podstawę ochrony klimatu i środowiska naturalnego;
- społeczne – związane z możliwością obcowania z naturą, spędzania wolnego czasu, uprawiania sportu i turystyki oraz zapewnienia produktów lasu na codzienne potrzeby; należy kreować miejsca pracy, kształtować w społeczeństwie świadomość znaczenia lasów dla środowiska naturalnego oraz zapewniać społeczeństwu możliwość korzystania z lasów we wszystkich możliwych wymiarach;
- gospodarcze – związane z dostarczaniem surowca drzewnego na potrzeby przemysłu i konsumpcji oraz tworzeniem rynku pracy w ramach lokalnych społeczności; należy zatem dostarczać surowiec drzewny oraz inne produkty i usługi dla gospodarki, dbając jednocześnie o trwałość lasu, czyli odnawianie jego zasobów dla przyszłych pokoleń.

Według strategii Lasów Państwowych, realizując misję firmy, mają one zapewnić:

- trwałość lasów (lasy jako najważniejszy element środowiska),
- dostępność lasów dla społeczeństwa (lasy jako dobro społeczne),
- istotny wkład w rozwój gospodarki (leśnictwo jako ważny sektor gospodarki i kreator rozwoju terenów wiejskich).

Jak wynika z powyższego, misja Lasów Państwowych została przełożona na wartości dostarczane zainteresowanym stronom w ramach realizacji trzech głównych funkcji zrównoważonej gospodarki leśnej: ekologicznej, społecznej i gospodarczej. Zapewnienie tych wartości wymaga realizacji odpowiednich celów strategicznych zdefiniowanych w ramach trzech głównych obszarów prowadzonej przez Lasy Państwowe zrównoważonej gospodarki leśnej.

Jak dotąd, Lasy Państwowe nie wypracowały jednolitego raportowania swoich działań w nurcie społecznej odpowiedzialności. Mimo wielu rozproszonych opracowań wskazujących na ich wkład w tym zakresie, Lasy Państwowe nie mają w swojej sprawozdawczości konkretnego raportu dedykowanego tym zagadnieniom (idea CSR i raportowania zrównoważonego rozwoju nie jest jeszcze powszechnie ugruntowana, choć wiele spółek otrzymało już nawet nagrody za takie raportowanie, wystarczy wspomnieć PKN ORLEN SA, Danone, GlaxoSmithKline Pharmaceuticals SA czy Kompanię Piwowarską SA). Co za tym idzie, nie wypracowano na szeroką skalę dobrowolnej praktyki prowadzenia biznesu w sposób odpowiedzialny wobec wszystkich, na których działanie przedsiębiorstwa ma wpływ. W Polsce przedsiębiorstwa nie wykorzystują powszechnie konkretnych biznesowych rozwiązań i systemów zarządzania CSR (Krasodomska, 2012, s. 101–110).

W tabeli 1 przedstawiono ramową propozycję ogólnej struktury odrębnego raportu o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych wobec obecnego i przyszłych pokoleń. Zakłada się, że taki raport powinien być sporządzony niezależnie od sprawozdania finansowego, aczkolwiek nie wyklucza się możliwości przygotowania w przyszłości wersji raportu zintegrowanego.

Tabela 1. Propozycja struktury raportu o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych

Raport o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych		
<i>Funkcje lasów realizowane przez Lasy Państwowe</i>	<i>Elementy raportu</i>	
I poziom – funkcja ekologiczna	Część opisowa I A	Część finansowa I B
II poziom – funkcja społeczna	Część opisowa II A	Część finansowa II B
III poziom – funkcja ekonomiczna	Część opisowa III A	Część finansowa III B

Źródło: opracowanie własne.

Społeczeństwo jako odbiorca informacji o Lasach Państwowych jest trudnym partnerem w dyskusji. Wynika to z różnego poziomu zarówno podstawowej wiedzy ekonomicznej i finansowej, jak i wiedzy na temat samych Lasów Państwowych, a także z różnego poziomu świadomości poszczególnych grup społecznych.

W przedstawionej w tabeli 1 ogólnej strukturze poziom I i II powinny być rozbudowane odpowiednio według grup działań podejmowanych jednorazowo i w sposób powtarzalny. Część opisowa powinna zawierać charakterystykę działań oraz akcentować ich skutki i powiązanie z misją i strategią Lasów Państwowych. W części finansowej powinny znaleźć się takie elementy ujęte wartościowo, związane z pozycjami bilansowymi i wynikowymi, które podkreślą niewymierne korzyści oraz wymierne skutki (również te długofalowe – w postaci przychodów, ale nie tylko, na przykład powiększania składników majątku, przede wszystkim w ujęciu pozabilansowym) i wskażą skalę zaangażowania (poza działalnością podstawową) poprzez ujawnienia wartości wydzielonych kosztów lub/i nakładów. Poziom III raportu ma służyć do wskazania powiązania podstawowej działalności Lasów Państwowych z elementami ich działań w zakresie realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu. W tabelach 2–4 przedstawiono wstępne propozycje struktury informacyjnej poszczególnych poziomów raportu o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych.

Tabela 2. Propozycja ogólnej struktury poziomu I raportu o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych

Raport o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych	
I poziom – funkcja ekologiczna	
<i>Części raportu</i>	<i>Elementy raportu</i>
Część opisowa I A	Opis najważniejszych działań podjętych bądź kontynuowanych w zakresie ochrony przyrody, tj.: <ul style="list-style-type: none"> – wody – gleby – drzewostanu – fauny – klimatu (ochrona i kształtowanie) – różnorodności biologicznej – innych elementów dobra narodowego
Część finansowa I A	Prezentacja kosztów poniesionych w związku z realizacją ekologicznej, pozaprodukcyjnej funkcji lasu (ochrona przyrody), w tym koszty ochrony: <ul style="list-style-type: none"> – wody (funkcja wodochronna, retencja) – gleby (funkcja glebochronna) – drzewostanu (przebudowa) – różnorodności biologicznej (tzw. bezpośrednie koszty ochrony przyrody) – pozostałych elementów, na przykład zabezpieczenia przed pożarami i usuwania ich skutków, „sprzątania lasu” – zbiórki i wywozu śmieci

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Propozycja ogólnej struktury poziomu II raportu o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych

Raport o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych II poziom – funkcja społeczna	
<i>Części raportu</i>	<i>Elementy raportu</i>
Część opisowa II A	Opis najważniejszych działań podjętych bądź kontynuowanych w zakresie realizacji funkcji edukacyjnej, w tym: <ul style="list-style-type: none"> – edukacji dzieci i młodzieży – publikacji edukacyjnych i promocyjnych – kultury korzystania z dobra narodowego Opis najważniejszych działań podjętych bądź kontynuowanych w zakresie realizacji funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej Opis sposobu realizacji funkcji kulturotwórczej (oraz postępu i zasięgu badań naukowych, koszty badań skuteczności przeprowadzanych promocji) Opis działań na rzecz społeczności lokalnej
Część finansowa II B	Koszty realizacji funkcji edukacyjnej, w tym: materiały, infrastruktura, wyposażenie, wynagrodzenia Koszty współpracy z mediami w zakresie społecznej, pozaprodukcyjnej funkcji lasu, w tym również polityka informacyjna Koszty związane z realizacją funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnej, w tym koszty związane z: <ul style="list-style-type: none"> – budową i utrzymaniem infrastruktury – stratami i ochroną przeciwpożarową – zagospodarowaniem terenów zdegradowanych Inne koszty związane z realizacją społecznej, pozaprodukcyjnej funkcji lasu

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Propozycja ogólnej struktury poziomu III raportu o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych

Raport o społecznej odpowiedzialności Lasów Państwowych III poziom – funkcja ekonomiczna	
<i>Części raportu</i>	<i>Elementy raportu</i>
Część opisowa III A	Opis charakteru i spójności finansowych relacji między podstawową (produkcyjną) działalnością Lasów Państwowych a elementami ich działań w zakresie realizacji pozaprodukcyjnych funkcji lasu
Część finansowa III B	Wskazanie udziału kosztów związanych ze społeczną odpowiedzialnością Lasów Państwowych w ogólnej wartości kosztów przez nie ponoszonych Wpływ kosztów społecznej odpowiedzialności na wyniki finansowe Lasów Państwowych – analizy porównawcze Podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe i niefinansowe

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić, że szczegółowa budowa takiego raportu powinna ewoluować w kierunku transparentnego raportowania i akcentowania działań na rzecz obecnego i przyszłych pokoleń, czego niestety polskie społeczeństwo w większości nie widzi i nie docenia.

Zakończenie

Świat się zmienia. Współczesna medycyna nieustannie szuka nowych rozwiązań, a w naukach ścisłych nieustannie dokonuje się nowych odkryć, zmieniają się także regulacje prawne. To samo dzieje się w rachunkowości i sprawozdawczości. Wizja nowoczesnego społeczeństwa podyktowana koncepcją zrównoważonego rozwoju jest celem nieustającego dążenia do odpowiedzi na pytanie, jak należy doskonalić system rachunkowości, a w nim sprawozdawczość finansową, aby był on użyteczny w realiach XXI wieku i zgodny z ideą zrównoważonego rozwoju.

Wobec braku etycznych teorii pozwalających na obiektywny pomiar dobrobytu konieczne jest, aby instytucje ustalające zasady rachunkowości opierały się na takich kryteriach, jak odpowiedzialność i wiarygodność. Spory dotyczące tego, co powinno być ujawniane i w jakiej formie, będą zapewne nadal się toczyć. Dzięki nim rachunkowość jest żywym, wciąż podlegającym ewolucji, elementem systemu informacyjnego podmiotu gospodarczego, a nawet całej gospodarki.

W obecnych realiach nie jest możliwe osiągnięcie w ramach prowadzonej działalności sukcesu i jego utrzymanie bez pozytywnych relacji z otoczeniem, a to coraz częściej wymaga, by postępować w sposób społecznie odpowiedzialny, jasno i wiarygodnie o tym informując, co wielokrotnie akcentowała profesor Burzym, pisząc o społecznej funkcji rachunkowości (Burzym, 2008, s. 71–86).

Wizja nowoczesnego społeczeństwa podyktowana koncepcją zrównoważonego rozwoju ma dziś zarówno swoich zwolenników, jak i przeciwników. Raportowanie społeczne jest w biznesie rekomendowane przez inwestorów i uznawane za dobrą praktykę firm, a mimo to w większości krajów jest to proces dobrowolny i nieuregulowany prawem, co więcej, mający także swoich przeciwników (Kamela-Sowińska, 2009, s. 213–228). W przypadku Lasów Państwowych, jako podmiotu zarządzającego dobrem narodowym, informowanie społeczeństwa o swoich działaniach w obszarze zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności ma ogromne znaczenie. Mimo wielu pozytywnych działań, ani sposób informowania (brak odrębnego, spójnego i syntetycznego raportu na ten temat), ani jego jakość nie satysfakcjonują, jak dotąd, tak trudnego odbiorcy informacji, jakim jest społeczeństwo. Szczególnie w tych jednostkach, dla których raportowanie kwestii dotyczących ekologii i środowiska stanowi priorytet, należy nieustannie rozwijać i usprawniać system pomiaru i raportowania takich informacji jej użytkownikom.

Literatura

- Burzym E. (2008), *Spoleczna funkcja rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 45 (101), SKwP, Warszawa, s. 71–86.
- Burzym E. (1990), *Rola i funkcje rachunkowości w roku 2000*, „Zeszyty Teoretyczne Rady Naukowej”, 16, SKwP, Warszawa.
- Christensen D.M. (2016), *Corporate accountability reporting and high-profile misconduct*, „Accounting Review”, 9 (2), s. 377–399.
- Duff A. (2016), *Corporate social responsibility reporting in professional accounting firms*, „The British Accounting Review”, 48 (1), s. 74–86.
- Gabrusewicz T. (2010), *Rachunkowość odpowiedzialności społecznej w kształtowaniu zasad nadzoru korporacyjnego*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Gierusz B., Martyniuk T. (2009), *Rola rachunkowości w świetle społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa (CSR)*, [w:] Pracownicy Katedry Rachunkowości SGH (red.), *Problemy współczesnej rachunkowości*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Grudzewski W.M., Hejduk I.K., Sankowska A., Wańtuchowicz M. (2010), *Sustainability w biznesie, czyli przedsiębiorstwo przyszłości. Zmiany paradygmatów i koncepcji zarządzania*, Poltext, Warszawa.
- Kamela-Sowińska A. (2009), *Sprawozdawczość społeczna. Czy to jeszcze rachunkowość?*, [w:] Pracownicy Katedry Rachunkowości SGH (red.), *Problemy współczesnej rachunkowości*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Krasodomka J. (2014), *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Krasodomka J. (2012), *Zintegrowana sprawozdawczość spółek w 2020 roku*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 66 (122), SKwP, Warszawa, s. 101–110.
- Leonard L., Gonzalez-Perez M. (2013), *International Business, Sustainability and Corporate Social Responsibility*, Series: *Advances in Sustainability and Environmental Justice*, 1st ed., Emerald Book Serials and Monographs, UK.
- McLuhan M. (1962), *The Gutenberg Galaxy: the Making of Typographic Man*, University of Toronto, Toronto.
- Mikulska T., Michalczyk G. (2014), *Raportowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 826, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, 69, s. 209–219.
- Paszkiwicz A., Szadziewska A. (2011), *Raportowanie rozwoju zrównoważonego przedsiębiorstw według wytycznych GRI*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 668, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia”, 41, s. 627–642.
- Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
- Strategia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe na lata 2014–2030*, Warszawa.
- Śnieżek E. (2014), *Spolecznie odpowiedzialne przedsiębiorstwo przyszłości w kontekście ponadczasowych przymyślni profesor Elżbiety Burzym*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 76 (132), SKwP, Warszawa, s. 75–88.
- Śnieżek E. (2008), *Sprawozdawczość przepływów pieniężnych – krytyczna ocena i propozycja modelu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Śnieżek E., Wiatr M. (2014), *Zintegrowane raportowanie biznesowe przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego w dobie zrównoważonego rozwoju*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, XCI (2), Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, s. 397–410.
- Śnieżek E., Perlińska M. (2012), *Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa w dobie zrównoważonego rozwoju*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Oeconomica”, 276, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 203–215.

